

"พลิกโฉมกำลังคนเพื่อสังคมสุขภาวะ" Transforming Workforce for Healthy Society

สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๗ ได้มีการพิจารณารายงาน เรื่อง “พลิกโฉมกำลังคนเพื่อสังคมสุขภาวะ”^๑

ทราบว่า ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้ให้คำนิยาม “กำลังคนเพื่อสุขภาพ” หมายความว่า บุคลากรทางการแพทย์หรือสาธารณสุขที่ปฏิบัติหน้าที่ให้บริการสุขภาพที่มีกฎหมายระเบียบ ข้อกำหนดรองรับ โดยครอบคลุมไปถึงบุคคลและกลุ่มบุคคลอื่นที่สามารถมีส่วนร่วมในด้านสาธารณสุข

รับทราบว่า ประสิทธิภาพและแนวคิดหลักของระบบสุขภาพไทย มีความสำคัญกับการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ควบคู่ไปกับการสร้างสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศให้เอื้อต่อการมีสุขภาพดี โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในทุกกลุ่มวัยและทุกระดับ โดยมีการกำหนดมาตรการสำคัญที่เกี่ยวข้องในพัฒนาและใช้ระบบสุขภาพปฐมภูมิเป็นฐานของหลักประกันสร้างการเข้าถึงบริการที่เป็นธรรม (มาตรการ ๑๖) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกการทำงานอาสาสมัคร/จิตอาสาในกำลังคนสุขภาพ (มาตรการ ๒๒) และ การพัฒนาระบบบริการสุขภาพทุกรูปแบบทั้งของภาครัฐ และเอกชน ให้มีคุณภาพ (มาตรการ ๑๘) รวมถึงการผลิตและพัฒนากำลังคนสุขภาพให้มีขีดความสามารถ มีการให้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ มีจำนวนกำลังคนสุขภาพที่มีการกระจายอย่างทั่วถึง รองรับการให้บริการในระดับต่างๆ ได้อย่างครอบคลุม

ตระหนักว่า ในอนาคตการบริการสุขภาพจะไม่ใช้การดำเนินการเฉพาะในสถานบริการสาธารณสุขแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เป็นการพลิกโฉมระบบการให้บริการไปสู่ระบบบริการสุขภาพแบบดิจิทัล ที่ผู้รับบริการสุขภาพสมัยใหม่จะมีคุณลักษณะที่เปลี่ยนไป โดยเป็นทั้งผู้รับบริการและผู้ดูแลสุขภาพของตนเอง รวมไปถึงครอบครัวและชุมชน ด้วยการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ

ตระหนักว่า สังคมสมัยใหม่มีความซับซ้อนและพลวัตสูง คนเผชิญกับความเครียดและความเหงาเพิ่มมากขึ้น อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานกำลังลดลงอย่างต่อเนื่อง การก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยเกิดขึ้นพร้อมกับอัตราการเกิดลดลง คนอพยพชาวต่างชาติมาทำงานในแรงงานทักษะสูงยังขาดแคลนเนื่องจากขาดระบบจูงใจและสนับสนุนที่ดี การผงาดขึ้นของเทคโนโลยีสมัยใหม่และหุ่นยนต์นั้นอาจจะแย่งงานมนุษย์หากไม่มีการวางแผนที่ชัดเจน สภาพการณ์เหล่านี้ส่งผลสำคัญต่อการพัฒนาสุขภาวะและเศรษฐกิจของประเทศ

ความท้าทายของการพลิกโฉมระบบการผลิตกำลังคนและการให้บริการสุขภาพในปัจจุบันไปสู่ระบบการให้บริการสุขภาพในยุคดิจิทัล จึงขึ้นอยู่กับผลิตและพัฒนาคนรุ่นใหม่ ที่ไม่จำกัดเฉพาะผู้ให้บริการสุขภาพ แต่หมายรวมถึงทุกคนในสังคมที่พร้อมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนสังคมสุขภาวะ ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทยในโลกยุคใหม่ให้มีขีดความสามารถและศักยภาพที่พร้อมจะแข่งขันกับนานาประเทศทั่วโลก

ชื่นชม ความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในการร่วมกันดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ทศวรรษกำลังคนสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙ แผนพัฒนากำลังคนสุขภาพแห่งชาติ ระยะ ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๗๐) มติสมัชชาสุขภาพ มติ ๒.๓ การพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิเพื่อการเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพของประชาชน และมติ ๕.๓ การปฏิรูปการศึกษาวิชาชีพด้านสุขภาพให้สอดคล้องกับความต้องการด้านสุขภาพในบริบทสังคมไทย

^๑ เอกสารสมัชชาสุขภาพ ๑๗ / หลักหนึ่ง กำลังคนด้านสุขภาพแนวใหม่สู่เศรษฐกิจและสุขภาวะที่ยั่งยืน

รวมถึงแผนพัฒนากำลังคนสุขภาพแห่งชาติ ระยะ ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๗๐) และแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกำลังคนและภารกิจบริการด้านสาธารณสุขในภาพรวมทั้งระบบระยะ ๑๐ ปี ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๖๗ ที่จะสนับสนุนการตอบโจทย์ความท้าทายระบบสุขภาพ ร่วมสร้างเศรษฐกิจยุคใหม่พร้อมกับสุขภาวะที่ยั่งยืน

ท่วงไยว่า ปัจจุบันความก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยี ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันและรวดเร็ว ซึ่งเป็นทั้งโอกาสทางธุรกิจ และโอกาสของประชาชนในการที่จะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น ผ่านการมีเทคโนโลยีทางการแพทย์ใหม่ๆ เช่น การให้บริการการแพทย์ทางไกล การเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูล การใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาบริการสุขภาพหรือการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ แต่หากประชาชนบางส่วนปรับตัวไม่ทันหรือขาดความรู้ในด้านเทคโนโลยี รวมไปถึงมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารทั้งในเชิงพื้นที่และระดับรายได้ ก็อาจส่งผลเสียให้เกิดความเสี่ยงต่อคุณภาพและความมั่นคงในการดำเนินชีวิต

ด้วยเหตุนี้กำลังคนสุขภาพแนวใหม่ จึงนับได้ว่าเป็นหุ้นส่วนที่สำคัญในการสร้างสังคมสุขภาวะ ด้วยการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ จิตใจ อารมณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของประชาชนในทุกช่วงวัย รวมไปถึงความแตกต่างในด้านอัตลักษณ์ทางเพศ ความเท่าเทียมด้านเชื้อชาติ ศาสนา ทั้งประชากรปกติ และกลุ่มประชากรเปราะบาง

จึงได้มีความเห็นชอบต่อการกำหนดกรอบทิศทางนโยบาย (Policy Statement) เพื่อพลิกโฉมกำลังคนเพื่อสังคมสุขภาวะ ดังนี้

กรอบทิศทางนโยบาย (Policy Statement)

การพลิกโฉมกำลังคนเพื่อสังคมสุขภาวะ ต้องใช้ระบบสุขภาพปฐมภูมิเป็นฐาน มีทีมสุขภาพที่มีคุณภาพ และจริยธรรม มีการใช้เทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์และนวัตกรรมอย่างเหมาะสม เพื่อเชื่อมโยงสุขภาวะและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจอย่างสมดุล ให้เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคใหม่ที่ตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉิน สังคมสูงวัย รวมถึงความท้าทายใหม่โดยการวางแผนและลงทุนอย่างมีกลยุทธ์ ในการสร้างศักยภาพประชาชนให้เกิดความตระหนัก ตื่นรู้ มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของปัจเจกบุคคล ครอบครัว และชุมชน เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต พัฒนาศักยภาพ และจัดการกำลังคน ทั้งกำลังคนวิชาชีพและไม่ใช่วิชาชีพ ให้มีเจตคติและพฤติกรรม ที่หนุนเสริมความเข้มแข็งของระบบสุขภาพปฐมภูมิให้ปรากฏ ตามแนวคิดของปรัชญาการพัฒนาคอนโดยการระเบิดจากข้างใน มีศักยภาพที่เพียงพอและเหมาะสมในการเปลี่ยนผ่านบริการสุขภาพยุคดิจิทัล โดยมีระบบการทำงาน และการจ้างงานที่เป็นธรรม มั่นคง มีคุณค่า และได้รับการดูแลให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสุขภาวะ และเศรษฐกิจที่ยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

โดยมีสาระสำคัญประกอบกรอบทิศทางนโยบาย ดังนี้

- ๑. พัฒนาศักยภาพประชาชนอย่างจริงจัง** สร้างการรับรู้ใหม่ในสังคมเกี่ยวกับคุณค่าและบทบาทในการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนในทุกช่วงวัย ให้เกิดความเข้าใจ เกิดความตระหนัก ตื่นรู้ และรอบรู้ด้านสุขภาพ ตลอดจนมีความมั่นใจ และมีศักยภาพเพียงพอที่จะดูแลสุขภาพของตนเองและคนรอบตัวในเบื้องต้นได้ ลดการพึ่งพาระบบบริการสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนรับรู้ถึงคุณค่าต่อการดูแลสุขภาพตนเองและต่อระบบสุขภาพ ให้มีความสำคัญกับกลุ่มประชากรเปราะบางเพื่อเปลี่ยนเป็นต้นทุนและพลังของสังคม
- ๒. ยกระดับการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อสังคมสุขภาวะ** ให้มีความเข้าใจเรื่องสุขภาวะทุกมิติ มีจริยธรรม มีความเป็นมืออาชีพ สามารถใช้เทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ นวัตกรรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทำงานเป็นทีม ให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อบูรณาการระบบสุขภาพที่เป็นธรรมและยั่งยืน สามารถตอบโจทย์ระบบสุขภาพปฐมภูมิ สังคมสูงวัย และตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉินรวมถึงความท้าทายใหม่ได้ ด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายและบูรณาการการเรียนรู้และการทำงาน โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ในระหว่างการผลิตกำลังคน

๓. ส่งเสริมระบบการทำงานและการจ้างงานกำลังคนเพื่อสุขภาพที่มีอยู่ให้เต็มศักยภาพ โดยส่งเสริมลักษณะการทำงานให้กำลังคนด้านสุขภาพมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีระบบการทำงานและรูปแบบการจ้างงานที่หลากหลายในทุกภาคส่วน อย่างเป็นธรรม โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการจ้างงานผู้สูงอายุและกลุ่มประชากรเปราะบาง มีการทำงานเป็นเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาการกระจายตัวของบุคลากรสุขภาพ รวมถึงการจ้างงานกำลังคนนอกภาคการสาธารณสุขที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจ
๔. เชื่อมโยงสุขภาพและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจอย่างสมดุล โดยส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพและเพิ่มผลิตภาพประชากร โดยการพัฒนาสุขภาพที่เป็นธรรม และส่งเสริม สนับสนุนระบบการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางสุขภาพ เช่น ผลิตภัณฑ์ทางสุขภาพ ผลิตภัณฑ์การแพทย์ขั้นสูง สมุนไพร วัคซีน วัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์ ศูนย์เวลเนส หรือหน่วยให้บริการด้านสุขภาพอย่างครบวงจร

มติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ

๑. เห็นชอบกรอบทิศทางการนโยบาย และสาระสำคัญประกอบกรอบทิศทางการนโยบายกำลังคนเพื่อสุขภาพแนวใหม่สู่เศรษฐกิจและสุขภาพที่ยั่งยืน ตามที่เสนอมา
๒. ขอให้เสนอต่อคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินการตามกรอบทิศทางการนโยบาย โดยเป็นกลไกที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ให้สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สนับสนุนการขับเคลื่อนโดยมีมูลนิธิพัฒนาการศึกษาบุคลากรสุขภาพแห่งชาติ (ศสช.) เป็นเลขานุการกิจ
๓. ขอให้มีการรายงานผลการขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพตามแผนที่ทางเดินและติดตามวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อพัฒนานโยบายสาธารณะให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ โดยใช้แนวคิดการประเมินเชิงพัฒนา ต่อสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๙